

AKMENS/BRONZOS AMŽIAUS GYVENVIEČIŲ PLANO GAMTINĖJE APLINKOJE PAGRINDIMAS

Planuojamo įkurti akmens/bronzos amžiaus statinių skanseno paskirtis yra mokslinė-turistinė, skirta Lietuvos akmens/bronzos amžių archeologinių paminklų tyrimų pagrindu plačiai visuomenei pristatyti ankstyvosios priešistorės žmonių buitį, jų ūkio, karybos ypatumus, to meto naudojamą technologiją. Į akmens amžiaus gyvenvietes atveda pravažiuojamas kelias, kuris per tiltą (4) veda į turistams ir akmens amžiaus tyrinėtojams skirtus „Vartus į akmens amžių“(5), kuriuose įrengiama ekspozicija apie Lietuvos akmens/bronzos amžių, vyksta kameralinis mokslinių eksperimentinių-trasologinių tyrimų duomenų apdorojimas, yra šio „Akmens amžiaus gyvenviečių“ administravimo centras. Tiltas turi būti gana žemas vizualiai nematomas iš bet kurios akmens amžiaus gyvenvietės. Iš „Vartų į akmens amžių“ prasideda maršrutas į mokslinių eksperimentinių tyrimų pagrindu įrengtas atskirų akmens amžiaus statinių kompleksų ekspoziciją po atviru dangumi. Pateikiama Šventosios upės einanti keliuką patenkama į polinę gyvenvietę (1), kuri turi būti prie vandens ar šlapios vietos. Polinės gyvenvietės laikotarpis - ankstyvasis bronzos amžius (2000-1600 pr. Kr.). Šios gyvenvietės ankstyvajame bronzos amžiuje paskirtis buvo mainų, to meto keliautojų vidaus vandenimis poilsio ir apsaugos nuo netikėtumų vieta. Ji senvage galėtų susisiekti su Šventosios upės pakrante. Į senvagės galą per remtusi polinis statinys prie kurio būtų luotai skirti susipažinimui su to meto keliavimu vandeniui. Iš polinio statinio galima keliuku patekti į neolito laikotarpio (III tūkst. antros pusės) gyvenvietės kompleksą (2). Gyvenvietės kompleksas turėtų būti pamiškėje, o kita jos dalis pievoje (laukymėje) netoli vandens telkinio, šiuo atveju nežymiai pagilintos pelkės (6). Tai būtina eksponuojant neolito gyventojų ūkio struktūrą (ne tik medžioklę, žvejybą, rinkimą, bet ir gyvulininkystės bei žemdirbystės pradmenis). Iš neolito laikmečio gyvenvietės keliukas veda į mezolito statinių kompleksą (VII tūkst. pr. Kr.) (3). Pastarasis kompleksas turi būti miškingoje aplinkoje, nes gyventojai buvo medžiotojai, žvejai ir rinkėjai. Svarbu, kad netoli mezolitinės gyvenvietės būtų vandens telkinys, šiuo atveju nežymiai pagilinta esanti senvagės pelkė, kuri iš gyvenvietės teritorijos būtų matoma. Iš mezolito laikotarpio gyvenvietės keliu (4) galima vėl pasiekti tiltą vedantį į kompleksą „Vartai į akmens amžių“ (5). Šalia šių vartų turėtų būti įrengta akmens amžiaus statinių, to meto ūkio įrankių, ginkluotės ir kt. eksperimentinių tyrimų vieta (7), skirta nuolat mokslinių tyrimų pagrindu atkuriamiems atskirų akmens ir bronzos amžiaus laikotarpių gyvenamųjų būstų kompleksams ir jų ekspozicijos įrangai. Tokiu būdu susiformuoja maršrutinis ratas, kuris laikui bėgant gali būti praplečiamas atskirų akmens amžiaus laikotarpių statiniais ar įranga (pvz., žvejybai skirta užtvara, laidojimo, kapinyno vizualizacija ir kt.). Prof. Habil. Dr Algirdas Girininkas